

Kpl 16,

Vaaran vuosisista ilon vuosiin

S.132-141

Suomen ja Neuvostoliiton väliset rauhansopimukset

Tarton rauha 31.12. 1920

- Suomen ja Neuvosto-Venäjän välille ei ollut julistettu sotatilaa. Välit olivat kuitenkin huonot, koska bolševikit olivat tukeneet punaisia ja suomalainen retkikunta oli tukenut Venäjän valkoisia Itä-Karjalassa.
- Suomi sai kuitenkin Petsamon, mutta ei Repolan ja Porajärven kuntia. Muilta osin Tarton rauha rajalinja noudatti Suomen suuriruhtinaskunnan rajaa.
- Tarton rauha oli joillekin suomalaisille pettymys, koska Neuvosto-Venäjän puolelle jäi Itä-Karjalan suomensukuiset kansat.

Suomen ja Neuvostoliiton väliset rauhansopimukset

Moskovan rauha 13.3.1940

- Rauhansopimus päätti talvisodan.
- Suomi menetti Karjalankannaksen, Laatokan Karjalan, Sallan alueen, saaria Suomenlahdelta sekä Kalastajasaarennon Petsamosta.
- Hanko oli vuokrattava Neuvostoliitolle sotilastukikohdaksi.
- Rauhansopimuksen vuoksi yli 400 000 suomalaista joutui jättämään kotinsa.

Suomen ja Neuvostoliiton väliset rauhansopimukset

Moskovan välirauha 19.9.1944

- Rauhansopimus päätti jatkosodan.
- Suomi menetti pääosin samat alueet kuin talvisodassa, mutta nyt Petsamo luovutettiin kokonaan Neuvostoliitolle.
- NL vuokrasi Porkkalan tukikohdaksi.
- Aluemenetysten lisäksi määrättiin mm.
  - saksalaisten ajaminen pois Suomesta
  - sotakorvauksia
  - kommunismin salliminen ja "fasistijärjestöjen" lakkauttaminen
  - "sotasyyllisten" tuomitseminen.
- Ehtojen toteuttamista valvoi Valvontakomissio.

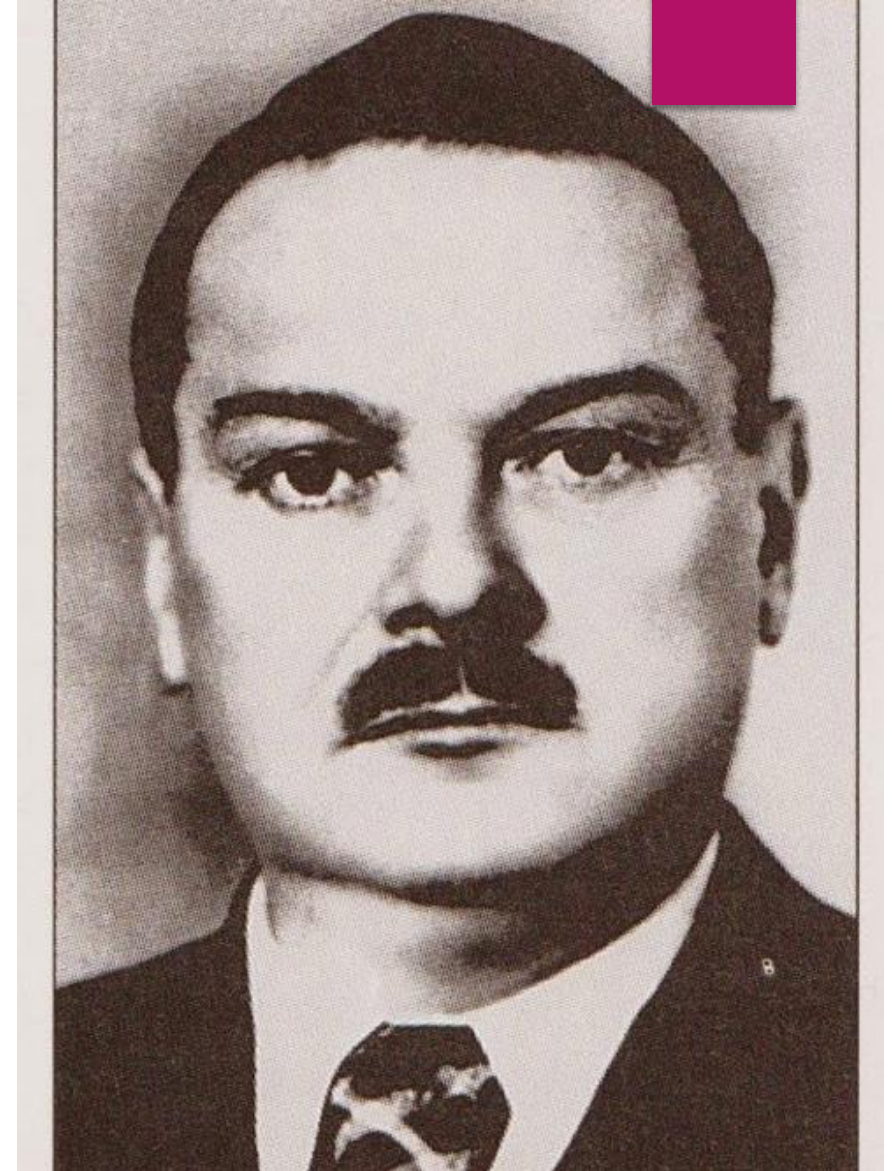
Suomen ja Neuvostoliiton väliset rauhansopimukset

Pariisin rauha 15.9.1947

- Pariisissa solmittiin lopullinen rauhansopimus Suomen ja liittoutuneiden välillä. Suomessa talvisodan alkamisesta voimassa ollut sotatila päättyi.
- Sopimus vahvisti Moskovan välirauhan aluemuutokset.
- Suomen armeijan kokoa ja varustusta rajoitettiin. Esimerkiksi sukellusveneet ja vapaaehtoinen maanpuolustustoiminta kiellettiin.
- Sopimuksen jälkeen valvontakomissio poistui Suomesta.
- Suomen asevoimia koskeneet rajoitteet on nykyään poistettu sopimuksesta.

Vaaran vuodet 1944-1948

- Liittoutuneiden valvontakomissio Helsinkiin.
  - Johdossa Neuvostoliiton edustajat, puheenjohtajana toimi Andrei Ždanov.
  - Valvontakomissiolla oli laajat valtuudet
- Puuttuminen Suomen sisäpolitiikkaan
  - Kommunistinen puolue päästettävä mukaan politiikkaan
- Suomalaiset pelkäsivät:
  1. Neuvostoliiton miehitystä (Porkkala lähellä Helsinkiä)
  2. Kommunistien vallankaappausyritystä
- Sotasyllisten tuomitseminen vankeustuomioihin

Asekätkentä 1944

- Suomen armeijassa pelättiin Neuvostoliiton miehitystä ja mahdollisen hyökkäyksen varalta kätkettiin aseita ja tarvikkeita ympäri Suomea sissisotaa varten.
- Epäluottamus ja pahimpaan varautuminen
- Kotiutuvien sotilaiden aseita ja tarvikkeita kätkettiin noin 30 000 sotilaan tarpeisiin.
- Operaatio paljastui keväällä 1945 → Valtiollinen poliisi tutki tapauksen ja lähes 1500 suomalaista tuomittiin oikeudessa
- Asekätkentä Keski-Suomessa
  - Useat sadat ihmiset osallistuivat kätkentään
  - Kätköjä löytynyt mm. Viitasaarelta, Keuruulta, Vesangalta
  - Kätköjä yhä löytymättä → tiedotettava poliisille
- Asekätkennän johtomiehet: Valo Nihtilä (vas) ja Usko Hahti

Lapin sota

- Rauhanehtojen mukaan saksalaiset sotilaat oli karkotettava Suomesta
- Saksalla yli 200 000 miehen hyvin varustettu armeija Suomessa
- Saksan ja Suomen johto halusi välttää yhteenottoa: salainen sopimus ja valehyökkäyksiä
- NL vaati voimakkaampia toimia
- Suomalaisten maihinnousu Tornioon lokakuun alussa 1944
- Täysimittaiset sotatoimet, Lapin polttaminen (Muonio 1944, SA-kuva)
- Viimeiset saksalaiset poistuivat Suomesta huhtikuussa 1945

Sotakorvaukset

- Koko maan tuotanto oli valjastettava kuudeksi vuodeksi korvausten maksuun.
- Rajan yli virtasi sotakorvaustuotteina kaikkea mahdollista: laivoja, vetureita, koneita, laitteita, parakkeja ja puutaloja.
- Korvausten kokonaismäärä oli 300 miljoonaa dollaria sotaa edeltäneen vuoden eli vuoden 1938 kurssin ja hintojen mukaan. Todellisuudessa korvausten hinta oli lähes kaksinkertainen, noin 600 miljoonaa dollaria.
- Kuuden ensimmäisen korvausvuoden aikana Suomi toimitti sotakorvaustuotteita Neuvostoliittoon 340 000 vaunulastillista. Jos nämä vaunut olisi asetettu peräkkäin, korvausjunan kokonaispituus olisi ollut 3 600 km.
- Viimeinen tavaratoimitus syyskuussa 1952.

Poliittinen sotakorvaus

- Sotasyllisten tuomitseminen: Suomen Saksan rinnalle ja sotaan johtaneet päättäjät
- Rikokset rauhaa vastaan (Nürnberg)
- Sotasyllisyysoikeudenkäynti syksyllä 1945
  - Presidentti Ryti
  - 7 sota-aikana hallituksessa ollut poliitikko
  - Suomen Berliinin-lähettiläs
- Taannehtiva lainkäyttö ja ”sijaiskärsijät”

Siirtolaisten asuttaminen

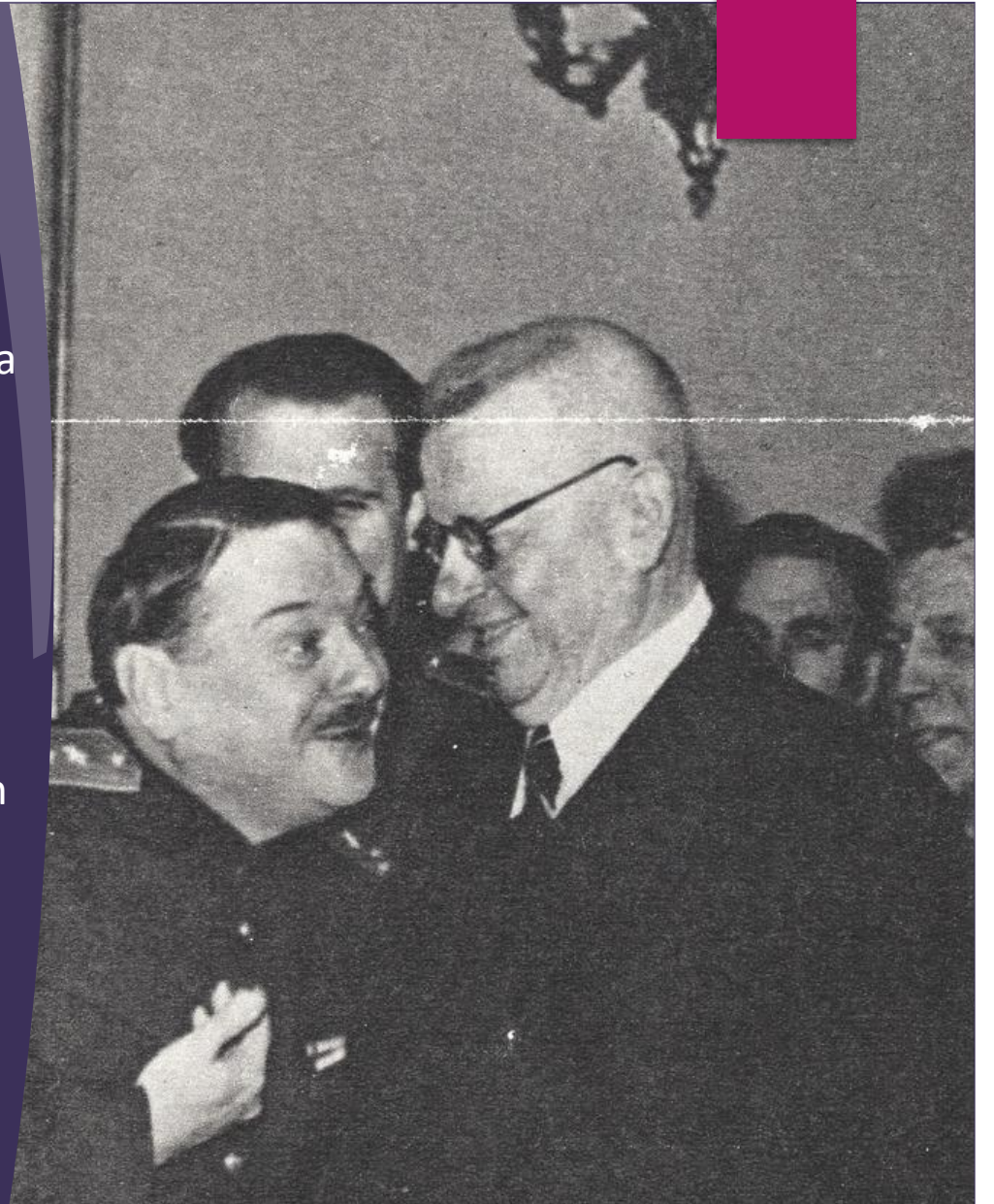
- Luovutetuilta alueilta yli 400 000 evakkoa
- Maatalousväestöä
- Maan pakkolunastus, kylmät tilat
- Siirtolaisten kohtelu

*Kuva: Evakuointia Karjalankannaksella
kolmantena sotapäivänä 2.12.1939. SA-kuva.*

Kommunistit aiheuttavat levottomuutta

- Kommunilait 1930, kommunistinen toiminta kielletty Suomessa
- Rauhanehtojen mukaan kommunistinen toiminta oli sallittava Suomessa
- SKDL = Suomen Kansan Demokraattinen Liitto
  - kommunistinen puolue
- Eduskuntavaalit 1945
  - Poliitikkojen vaihto, poliittisessa kentässä käänne vasempaan
  - Kommunisteille useita ministerin paikkoja
  - Ks. vaalijulisteet s.136-137
- Paasikivi presidentiksi Mannerheimin jälkeen vuonna 1946
- Valtiollinen poliisi, Valpo, kommunistien haltuun

J. K. Paasikivi ja Suomen suhteet Neuvostoliittoon

- Suomen ulkopoliittisen linjan takuumies
  - Neuvostoliitto ja sen etujen huomioiminen
  - Suomen asema itsenäisenä valtiona
- Paasikiven linja
- Paasikiven-Kekkosen linja
- Pariisin rauha 1947
  - valvontakomission poistuminen
  - suhteiden vakiintuminen
- Suomen kieltäytyminen Marshall-avusta
- YYA-sopimus 1948
- Eduskuntavaalit 1948 ja SKDL vaalitappio. Vaaran vuosien päätepiste.

Ilon vuosi 1952

- Suomen suhteet Neuvostoliittoon vakiintuivat 1950-luvun alkuun mennessä
- Suomi säilyi itsenäisenä ja päätti omista asioistaan
- Paasikivi uudelleen presidentiksi vuonna 1950 ja Maalaisliiton Urho Kekkonen pääministeriksi
- Suomi solmi tärkeän kauppasopimuksen NL kanssa
- 1952: Helsingin olympialaiset, Armi Kuusela Miss Universumiksi, viimeinen sotakorvausjuna lähti
- 1953: Stalin kuoli ja suurvaltasuhteissa ”suojasää” (1954-1955)
  - Suomi Pohjoismaiden neuvoston jäseneksi 1955
  - Suomi YK:n jäseneksi 1955
- 1956: Porkkalan palautus, Kekkonen presidentiksi, NL tunnusti Suomen puolueettomuuden

Kuuntele radiotoimittajan raportti evakkojen pakenemisesta Karjalankannaksella kesällä 1944.

Otava, kpl 16, tehtävä 7

- a) Minkälainen evakkojen lähtö oli ollut?*
- b) Millaisia huolia evakoilla oli?*
- c) Pohdi, täyttäsivätkö evakot nykyiset pakolaisuuden kriteerit.*

Kartta kuvaa Eurooppaa ennen toista maailmansotaa. Mikä yhdisti sodan jälkeen seuraavia valtioita? Miksi Suomi ei ole listalla?

- Viro
- Latvia
- Liettua
- Puola
- Romania
- Unkari
- Tšekkoslovakia
- Bulgaria
- Itä-Saksa

DEMOKRATIAI JA DIKTATUURIT EUROOPASSA VUONNA 1938

Aikajana

Laadi vuosista 1944–1948 aikajana, jonka yläpuolella ovat Suomen sisäpolitiikan ja alapuolella ulkopolitiikan keskeiset tapahtumat ja tavoitteet.

Rauha 19.9.1944

pelottavat ehdot:

- armeijan kotiuttaminen
- Porkkalan luovutus
- kommunistien toiminnan salliminen

- kommunistit voittavat eduskuntavaalit 1945

- valvontakomissio
- sotasyllisyys
- asekatkenta
- sotakorvaukset

vallankumousuhut

vuoden 1948 eduskuntavaaleissa kommunistit häviävät

Puolueettomuuspolitiikka

- sotakorvauksien maksaminen -52
- olympialaiset -52
- Pohjoismaiden neuvosto -55

- Yhdistyneet kansakunnat -55
- Porkkalan palautus -56

1944

1948

Paasikiven toiminta

"Paasikiven linja":

- hyvät suhteet Neuvostoliittoon
- Neuvostoliiton legitiimit oikeudet tunnustettava

vuonna 1947 valvontakomissio poistuu Pariisin rauhan jälkeen, ja Suomi kieltäytyy Marshall-avusta

YYA-sopimus 1948

Tehtäviä

Lue kpl 16, Vaaran vuosista ilon vuosiin,
s.132-141

Tee tehtävät 1-4, s.141